

GELİN ODALARININ MÜZELERE YANSIMASI

Reflection of the Bride Rooms in Museums

Hicran Hanım HALAÇ*
Büşra SAĞLAM DORUK*

Öz

Türk konutu, avluları, mimari elemanları, yapım teknikleri, iç mekânları ve donatı elemanlarıyla kültürel birikimimizde varlık bulmuş bir oluşumdur. Binlerce yıllık kültürel birikimleriyle Anadolu'ya yerleşen farklı kültürel yapıdaki insanlar, yurt edindikleri bu topraklarda konut tipolojisinin oluşumunda etkili olmuşlardır. Gerek yaşadıkları bölgenin coğrafi özellikleri gerekse gelenek ve görenekler bu konut tipolojilerinin yapı taşlarını var etmektedir. Türk çadırından büyük ölçüde izler barındıran Anadolu konutu geleneksel aile yapısıyla birlikte şekillenmiş, konutun her bir odası bir ailenin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde düzenlenmiştir. Ailede evlenen çocuk için düzenlenen odalar ile birlikte Türk konutunda “gelin odaları” varlık bulmuştur. Çalışmada, çadırdan konuta gelin odalarının varlığı ve dönüşümü incelenerek, Türk konutunda gelin odalarının günümüzde tek karşılığı olan müzelerin tarihimizdeki gelin odalarını ne denli yansıttığının araştırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda gelin odası bulunan müzeler tespit edilmiş, müzelerde gelin odalarına ait unsurların varlığı belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiş gelin odalarının son temsilcisi olan müzelerin bu kültürel aktarımda nasıl konumlandığı tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Gelin odası, çadır, Anadolu konutu, oda, müze.

ABSTRACT

The Turkish house, with its courtyards, architectural elements, construction techniques, interior spaces and furnishings, is a formation found in our cultural heritage. People of different cultural backgrounds, who settled in Anatolia with their cultural accumulation of thousands of years, were influential in the formation of the housing typology in these lands where they settled. Both the geographical features of the region they live in and the traditions and customs create the building blocks of these

* Doç. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir/Türkiye. E-posta: hhhhalac@eskisehir.edu.tr. ORCID: 0000-0001-8046-9914.

* Doktora Öğrencisi. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Eskişehir/Türkiye. E-posta: saglambusra7@gmail.com. ORCID: 0000-0002-8989-8616.

housing typologies. The Anatolian house, which has traces of the Turkish tent to a large extent, was shaped together with the traditional family structure, and each room of the house was arranged to meet the needs of a family. Along with the rooms arranged for the married child in the family, “Bridal Rooms” came into existence in the Turkish residence. In this study, it is aimed to investigate the existence and transformation of bridal rooms from tents to residences, and to investigate how museums, which are the only equivalent of bridal rooms in Turkish residences, reflect bridal rooms in our history. In this context, museums with bridal rooms were identified, and the presence of elements belonging to bridal rooms in museums was determined. The data obtained as a result of the study were evaluated and how museums, which are the last representatives of bridal rooms, are positioned in this cultural transfer was discussed.

Keywords: Bridal room, tent, Anatolian house, room, museum.

Giriş

İnsan yeryüzünde var olduğundan bu yana barınmaya ihtiyaç duymuştur. Barınma mekanları, insanın çevreyle ve insanların birbiriyle olan etkileşimleri sonucu şekillenmiştir. Kültürün önemli bir etken olduğu yaşama mekanları, Türk kültürünün bilinen ilk barınma mekanını oluşturan çadırdan başlayarak günümüz konutlarına kadar kendini göstermektedir.

Barınma mekanlarının şekillenmesi, yeni mekanlara ihtiyacın doğması yeni bir ailenin kurulmasıyla ilişkilendirilebilir. Türk kültürü ve aile yapısı geçmişten günümüze kadar yaşam alanlarında önemli bir belirleyici olmuştur. Çocuklar evlendirilerek yeni aileler kurulmuş, yeni aile oluşumları konut düzeninin şekillenmesinde etkili olmuştur. Çadır kültüründe bu yeni ailenin evi kimi zaman erkek ailesinin çadırının bir kısmı olurken kimi zaman da bu çadırının yanında kurulan yeni bir çadır olmuştur. Çadır, Türk kültüründe geniş ailenin evi olmuş, yerleşik hayata geçildiğinde de çadırın kültürel oluşumu konuta da yansımıştır. Çadırdaki tek mekânda tüm yaşantının geçmesi durumunun karşılığı Türk konutuna gelindiğinde oda kavramına denk gelmektedir. Türk konutunun çekirdeği odadır ve buradan gelişmiştir (Kazmaoğlu ve Tanyeli, 1979). Oda, konutta her ne kadar tüm işlevlere cevap verebilecek nitelikte olsa da özellikli odalar Türk konutunda sıklıkla rastlanılan bir durumdur. Çadırdaki yeni evlenen oğul için yapılan düzenleme Türk konutuna gelindiğinde “gelin odası” kavramına karşılık gelmektedir.

Bu çalışmada, geçmişten günümüze gelin odalarını mimari bileşenleri bakımından incelemek, günümüzde varlık bulunduğu müzelerdeki durumunu araştırmak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, Türk çadırı ve çadırdaki yeni

evlenen çocuklar için yapılan düzenleme açıklanmış Türk konutuna gelindiğinde bu çadır kültürünün karşılık bulduğu gelin odaları incelenmiştir. Günümüze gelindiğinde ise gelin odaları her ne kadar kırsal bölgelerde hala yaşatılıyor olsa da pek çok şehirde müzelerde kendine yer bulmaktadır. Çalışmada, gelin odalarının bu müzelerde ne derece doğru sunulduğunun saptamak amacıyla gelin odası bulunan müzeler tespit edilerek kapsam dahilinde tutulmuştur. Bu müzelerde bulunan gelin odalarının kurguları incelenerek bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışmayla ilgili literatür taraması yapıldığında gelin odalarıyla ilgili yapılan çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Deveci'nin Türk çadırının mimarisini ve çadırı oluşturan elemanları ifade ettiği "Ağaç Öy: Türkmen Çadırı" (2012), Köse'nin "Türkiye'de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri" (2005) çalışmasında geleneksel kırsal konutlarının biçimlenmesinde kültürel mirasın etkisinden bahsettiği görülmektedir. Halaç ve Demir'in "Çavdarhisar'da Geçmişten Bir Gelenek; Çeyiz Olarak Hazırlanan Gelin Odası Tavanları" (2019) adlı çalışması, korunması ve belgelenmesi gereken gelin odalarını inceleyen sayılı çalışmalardandır. Yapılan çalışmalar geçmişin tespitinin yapılması ve belgelenmesi üzerinde durmakta, günümüzle bağlantısını kurmamaktadır. Bu çalışma gelin odasının tüm evrelerini inceleyerek alana katkı sunmayı hedeflemektedir.

1. Çadırdan Konuta Gelin Odaları

İslam Ansiklopedisi'ndeki tanımına bakıldığında "çadır" için, genel olarak göçebe toplumların, çobanların ve askerlerin kolay taşınabilen ve kurulabilen barınaklarıdır denilmektedir (Bozkurt, 1993). Çadırların tarih öncesi devirlerde bile, insanların mağaralarla aynı zamanda kullandıkları bir mesken türü olduğu ortaya konmuştur (Yacan, 1995: 11). Ev kavramının en eski karşılığı olan çadır, diğer milletlerde olduğu gibi Türk göçebe kültürünün de yerleşik hayata geçilene kadarki en önemli temsili olmuştur. Türkler sabit konutlara geçtikten sonra bile çadırları barınma ihtiyaçları için kullanmaya devam etmişlerdir. Türklerin Anadolu'da inşa etmiş oldukları evlerin kullanım alanları dahi Orta Asya'da kullanmış oldukları çadırlarla paralellik göstermiş, çadır her ne kadar göçebe yaşam şartlarına göre oluşturulmuş bir mimari birim olsa da kalıcı konut mimarisine etkisi büyük olmuştur (Gögebakan, 2015: 44-45). Bununla birlikte göçebe kültüre ait yapı türü olan çadır yerleşik hayata geçildiğinde pek çok değişikliğe de uğramıştır. Çadırdaki çeşitli eşyaların bulundurulduğu çadırın bir bölümün oluşturduğu taşınabilir mekânın konutta dolaba dönüşümü bu değişikliğe örnek olarak gösterilebilir (Küçükerman ve Güner, 1995: 26).

Çadır, hayatını hayvancılık üzerine kuran Türk toplumunun yaylak kışlak arasında gerçekleştirdiği sürekli hareketin taşınabilen mekanıdır. Yazın otların kuruması hayvanları beslemekte sıkıntı yarattığından yaylalara göç edilirken kışın yaylaların karlar altında kalması ile ılıman bölgelere dönüş yaşanmıştır (Yılmaz ve Telci, 2010: 17). Bu durum geçim kaynağı olan hayvancılığın yaşantıyı bütünüyle etkilediğini gözler önüne sermektedir. Nitekim yaşanan bu sürekli göç hali barınma mekânı olarak çadırın tercih edilmesini gerekli duruma getirmiştir.

Tarih boyunca malzeme ve biçim yönünden pek çok farklı çadır türü kullanılmış olsa da Türk kavimleri arasında en çok kullanılan “yurt” adı verilen çadırlar olmuştur (Çandarlı Şahin, 2016). Yurt tipi çadırlar genellikle ortası delik daire planlı olup yere çakılı veya katlanabilen türleri bulunmaktadır (Radloff, 1956: 279-280). Çadır, tam ortasında bulunan ocak etrafında şekillenmektedir. Çadırın kapısından girildiğinde sol tarafın erkeklere sağ tarafın ise kadınlara ayrıldığı görülmektedir. Sağ tarafta ev halkının yeri sağ arka iken kadın misafirler sağ ön tarafta ağırlandmaktadır. Sol tarafta sol arka ağır misafirler için hazırlanmışken sol ön taraf ise diğer erkek misafirler için düzenlenmiştir (Radloff, 1956: 281; Diyarbakırlı, 1972: 53; Arseven, 1975: 20-30). Çadırda bulunan bu mekânsal kurgunun aile yapısıyla birebir ilgili olduğu ve daha sonra konuta gelindiğinde bu yapının konut tipolojisinin temelini oluşturduğu görülmektedir.

Çadır yalnızca göçebe hayatın meydana getirdiği barınma ihtiyacını gidermek amacı taşıyan bir mekânsal oluşumun aksine içinde yaşayan insanların yaşam, inanç, gelenek, görenek gibi kültürel tüm öğelerini barındıran bir yapıdır (Erden, 1978: 73-82). Bu kültürel birikim ile çeşitli milletlerin ve boyların meydana getirdiği farklı çadırlar oluşturulmuştur. Bu çadırların mekânsal kurgusu da yine kullanıcısının kültürel yaklaşımı ile şekillenmiştir. Türk çadırının mekânsal kurgusunun oluşmasında dini inançlar, hiyerarşik düzen ve Türk aile yapısının etkisi büyüktür.

Türk aile yapısında evlendirilen erkek çocuk genellikle anne babasının çadırına yerleşmiş, yatma bölümleri perde ile çadırın diğer kısımlarından ayrılmıştır. Çadırda en fazla iki gelin ve oğlu kalmakta iken, aile büyüdükçe en büyük erkek çocuk için yeni bir çadır yapılmıştır (Deveci, 2017: 441). Kurulan bu yeni düzende gelin, çeyizi ile birlikte gelmiş, gelin erkeğin çadırına yerleşerek erkeğin ocağını yaşatacak kişi olmuştur (Tietze, 2016). Evlenen oğul ise baba çadırından ayrılırken ocağın közle kendi çadırının ateşini yakarak, Türk aile yapısı gereği baba tarafının sürekliliğini sağlama düşüncesini yaşatmıştır (Ögel, 2010: 495-505, 510).

Türk kültüründe yeni kurulan ailenin evi erkek babasının çadırı veya babanın çadırının etrafında kurulan yeni bir çadır iken yerleşik düzene gelindiğinde bu çadırın karşılığını “oda” almaktadır. Türk konutunda çadırdan dönüştürülerek gelişen oda bir ailenin her türlü ihtiyacını karşılayacak donanıma sahip olup odaların birleşimi geleneksel konutun biçimlenişini oluşturmuştur. Orta Asya’dan getirilen kültürel birikim ile Anadolu coğrafyasına karakterini vermiş kültürlerin birleşimi sonucu Anadolu konutu şekillenmiştir (Göğebakan, 2015: 44). Çadır hayatının yerleşik hayata yansması olan Türk konutu, estetik ve biçim kaygısından ziyade gerçekçi ve fonksiyonel yapıda olup içten dışa tasarlanmış, topografyaya ve çevre koşullarına uyumlu olarak kurgulanmıştır (Bozkurt, 2013: 41). Türk konutunda iç mekan sofa etrafına dizilmiş oda kurgusundan oluşmaktadır. Anadolu konutunun plan tipini belirleyen, sofanın ve odaların yerleşimini ilk olarak bilimsel anlamda sınıflandıran Eldem olmuştur. Eldem, konutu “sofasız”, “dış sofalı”, “iç sofalı” ve “orta sofalı” plan tiplerine ayırmıştır. Her ne kadar konut plan tipleri sofa tiplerine göre değişim gösterse de konutun en önemli birimi odadır (Eldem, 1954: 24). Türk konutunun çekirdeği olan oda çadırdaki olduğu gibi optimum yaşama koşulları için gerekli olan oturma, yatma, yemek pişirme, yeme, yıkanma gibi pek çok işlevi karşılayacak biçimde donatılmıştır (Kazmaoğlu ve Tanyeli, 1979). Her ne kadar tüm odalar çok işlevli olarak düzenlense de Türk konutunda özellikle odalara hemen hemen her konutta rastlanmaktadır. Bu özellikli odaların başında “başoda”, “yaz odası”, “kış odası”, “gelin odası” gibi isimlendirilmiş odalar gelmektedir.

Türk kültüründe kadın, aile kavramında önemli bir yeri olan, soyun devamlılığını sağlayan, fedakarlık ve sadakatiyle ön plandadır ve kurulan ailenin ana karakteri yani gelini olarak önemsenmiştir. Bu değer karşılığında yeni gelin için özel odalar hazırlanmış, bu odalar da gelin odası olarak adlandırılmıştır. Ögel, Radloff’tan yaptığı alıntıda “Gelin odası, süslü ve güzel bir evdedir, bunun için Kuzey Türklerinin ‘Muradım’ destanında, gelin evi için, ‘yıbalu ev’, yani süslü ve mükemmel ev deniyordu” diyerek gelin odası tabirinin eski Türklere dayandığını göstermektedir (Ögel, 1995: 28). Erkek çocuğun evlenmesiyle baba evinde yeni bir oda düzenlemesine gidilmiş, kadının getirdiği çeyiz erkek evinde gelin odasına serilerek kendi mahrem alanları oluşturulmuştur. Gelin odalarının diğer odalara kıyasla daha özenli ve süslü olduğunu söylemek mümkündür. Bu süslemeler, hem kadının getirdiği işlemler, örtüler hem de odada yapılan duvar tavan süslemeleridir.

İstanbul Kavafyan Konağı, barındırdığı gelin odası ve oda süslemeleri ile önemli bir örnek teşkil etmektedir. Konağa sonradan eklenen gelin oda-

sının bağıdadı kubbesinde konağın en dikkat çekici manzaraları bulunmaktadır. Kubbenin göbeğindeki altın renginde ışınal kalemişi süslemeleri, yalılar, köşkler, köprüler, çeşmeler, değirmenler, ağaçlar, deniz, kıvrımlı akan dere, gökyüzünde kuşlar kubbenin kompozisyonunu oluşturmaktadır (Arslan, 2014: 107).

Görsel 1. Kavafyan Konağında gelin odası kubbesinde yer alan manzara detayları (Arslan, 2014: 108).

Günümüzde konutlarda misafirlerin ağırlandığı odaya “başoda”, evlenen çocuğu için hazırlanan odaya “gelin odası” tabirlerinin kullanılmaması, geçmişte bunların var olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Nitekim günümüz koşullarında aile yapısının değişmesi, geniş ailenin çekirdek aileye dönüşümü gelin odalarının kayboluşuna neden olmuştur. Bununla birlikte gelin odalarının varlığını sürdürdüğü bir alan mevcuttur ki bu alan müzelerdir. Gelenek göreneklerin, yaşam tarzlarının ve koşullarının sergilendiği pek çok müze, günümüzde gelin odalarının temsilini üstlenmektedir.

Günümüzde geçmiş kültürü aktarmak için düzenlenen pek çok müze bulunmaktadır. Bu müzeler yaşayan müzeler, kent müzeleri, kent belleği müzeleri, kent tarihi müzeleri, etnografya müzeleri ve müze evler gibi birçok türde karşımıza çıkmaktadır. Gelin odalarının tek temsilcisi kalan bu müzelerin gelin odalarını doğru anlatımı kültürel aktarım açısından büyük önem taşımaktadır.

2. Yöntem

Çalışmada müzelerin gelin odası aktarımının araştırılması amaçlandığından, evreni belirlemek için Türkiye’de bulunan kent müzelerinin tam sayım yöntemiyle tespiti yapılmıştır. Bu müzeler her noktada aynı adlandırılmamış; kent müzesi, kent tarihi müzesi, kent belleği müzesi, kent arşivi ve müzesi, sanat müzesi, kültürel miras müzesi, şehir müzesi, tarih ve kültür müzesi, yaşayan müze, yaşam kültürü müzesi, etnografya müzesi ve özel isim olarak isimlendirilmişlerdir. Bu türlerde tespit edilen 67 müze çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu müzelerin %48’i kent müzesi, %9’u kent

tarihi müzesi, %3'ü kent belleği müzesi, %5'i kent arşivi ve müzesi, %1'i sanat müzesi olarak geçmektedir. Bunlarla birlikte %3'ü kültürel miras müzesi, %8'i şehir müzesi, %1'i tarih ve kültür müzesi, %3'ü yaşayan müze, %1'i yaşam kültürü müzesi, %3'ü etnografya müzesi ve %15'i özel isimle adlandırılmış müze olarak geçmektedir.

Müze Türleri	Sayı	Yüzde	Toplam
Kent Müzesi	32	%48	67
Kent Tarihi Müzesi	6	%9	
Kent Belleği Müzesi	2	%3	
Kent Arşivi ve Müzesi	3	%5	
Sanat Müzesi	1	%1	
Kültürel Miras Müzesi	2	%3	
Şehir Müzesi	5	%8	
Tarih ve Kültür Müzesi	1	%1	
Yaşayan Müze	2	%3	
Yaşam Kültürü Müzesi	1	%1	
Etnografya Müzesi	2	%3	
Özel İsim	10	%15	

Tablo 1. Araştırma Evrenini Oluşturan Müze Türleri

İncelenen 67 müzenin 6 tanesi yeni yapıda bulunurken 61 tanesi tarihi yapıda bulunmaktadır. Yeni yapıda bulunan müzelerin %2'sine karşılık gelen 1 müzede gelin odası bulunurken, %8'ine karşılık gelen 5 müzede gelin odası bulunmamaktadır. Tarihi yapıda yer alan müzelerin %41'ini ifade eden 28 müzede gelin odası tespiti yapılırken %49'unu ifade eden 33 müzede gelin odasına rastlanmamıştır. Çalışmada tarihi yapılarda gelin odası varlığı belirlenen 28 müze çalışma örneklemini olarak belirlenmiştir. Bu müzeler Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Bakıbey Konağı, Beypazarı Tarih ve Kültür Müzesi, Beypazarı Yaşayan Müze, Bursa Yaşam Kültürü Müzesi, Gürcüler Konağı, Hazeranlar Konağı, Hüseyin Azakoğlu Kent Müzesi ve Kent Belleği Merkezi, İkizevler Kent Müzesi, Kadırlı Kent Müzesi, Karadeniz Ereğli Belediyesi Kent Müzesi, Kossuth Müzesi, Kütahya Kent Tarihi Müzesi, Livapaşa Konağı, Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi, Rize Müzesi, Safranbolu Kaymakamlar Evi Müzesi, Safranbolu Sipahioğlu Konağı Gezi Evi, Salihli Kent Müzesi, Şanlıurfa Mutfak Müzesi, Sinop Etnografya Müzesi, Tahir Paşa Konağı Kent Müzesi, Turgutlu

Kent Müzesi, Urfa Kent Müzesi, Uzunköprü Kent Müzesi, Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi ve Yozgat Şehir Müzesi'dir.

Müzeler	Yeni Yapı		Tarihi Yapı	
	Gelin odası bulunanlar	Gelin odası bulunmayanlar	Gelin odası bulunanlar	Gelin odası bulunmayanlar
	1 (%2)	5 (%8)	28 (%41)	33 (%49)
	6 (%10)		61 (%90)	
Toplam	67			

Tablo 2. Müzelerde Gelin Odasının Bulunma Durumu

3. Bulgular

Evin erkek çocuğu evlendiğinde yeni aile için düzenlenen gelin odası, içerisinde barındırdığı temel bileşenleriyle bir bütün oluşturmaktadır. Bu odalar incelendiğinde gelinin çeyiz olarak getirdiği tekstil ürünleri ile bunların yerleştirildiği sandıkların odanın oluşumunda temel unsurlar olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tavan süslemeleri ve dolaplar erkeğin çeyizi olarak gelin odalarında bulunmaktadır (Halaç ve Demir, 2019: 155). Odaların çok işlevli oluşundan kaynaklı olarak, yatma işlevini karşılamaya yönelik karyola ve yer yatağı, yemek pişirme işlevine yönelik ocak, oturma işlevine yönelik sedirler, yıkanma işlevine yönelik olarak da gusülhaneler bu odalarda bulunmaktadır. Müzelere gelindiğinde düzenlenen odaların özellikli odalar olması, bu mekanların tanımlayıcı unsurlar içermesini sağlamaktadır. Çadırdan konuta Türk konut kültürünün en önemli özellikli odalarından biri olan gelin odalarının temsilinde barındırdığı unsurlar beşik, karyola, yer yatağı, gusülhane, tavan süslemesi, sedir, dolap ve ocak olarak belirlenmiştir. Müzelerde yapılan gelin odaları incelemelerinde de bu bileşenler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. İncelenen tarihi yapılarda düzenlenmiş gelin odalarından %75'ine karşılık gelen 21'inde beşik, %89'ununa karşılık gelen 25'inde karyola bulunmaktadır. %4'ünde, yani 1 müzede yer yatağına rastlanırken %29'una karşılık 8 müzede gusülhane tespit edilmiştir. Gelin odalarının önemli unsurlarından tavan süslemesiyle %39 ile 11 müzede karşılaşılan sedirin de %39 ile tavan süslemesiyle aynı oranda yer bulduğu tespit edilmiştir. Dolaplar müzelerde sergilenen gelin odalarında %82 ile 23 müzede bulunurken ocak bu müzelerin %25 ile 7'sinde yer bulmuştur.

Gelin Odası Unsurları	Sayı	Yüzde
Beşik	21	%75
Karyola	25	%89

Yer Yatağı	1	%4
Gusülhane	8	%29
Tavan Süslemesi	11	%39
Sedir	11	%39
Dolap	23	%82
Ocak	7	%25

Tablo 3. Müzelerde Bulunan Gelin Odalarının Barındırdığı Unsurlar

İncelenen müzelerden elde edilen veriler ışığında müzelerde gelin odası temsilinde karyolanın en çok önem verilen, fazlaca kendine yer bulan gelin odası unsuru olduğu tespit edilmiştir. Yatağın yatma mekanı tanımında bu denli değerli olmasının aksine, Türk kültüründe önemli bir bileşen olan yer yatağı sadece bir müzede, Safranbolu Kaymakamlar Evi Müzesi'nde sergilenmektedir. Karyolayı takip eden dolabın gelin odası tanıtımında önemli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte gelin odasının tüm ihtiyaçları karşılama odaklı anlayışından yola çıkarak gusülhanenin 23 dolaplı odadan sadece 8'inde aktarılması, gusülhanenin gelin odası için ne denli değerli olduğunun bilinmediğini göstermektedir. Tarihi yapılarda düzenlenen müzelerde gelin odalarında en az rastlanan unsur yer yatağı iken onu takiben ocağın da bu mekanlarda az yer bulduğu tespit edilmiştir.

Görsel 2. Kaymakamlar Evi Müzesi'nde bulunan yer yatağı (URL-1).

Sonuç

Günümüzde aile yapısının değişmesi konut kültürüne yansımış, gelin odaları konutlarda düzenlenmeyen, düzenlenmesine gerek kalmayan bir oda halini almıştır. Ancak bu durum gelin odalarının varlığının unutulmasına sebep olmaktadır. Oysaki gelin odaları çadırdan günümüze Türk kimlik bileşenlerinin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Bu nedenle gelin odalarının Türk konut kültürünün aktarıldığı müzelerde doğru şekilde yer edinmesi,

kültürün korunması ve geleceğe aktarılması açısından oldukça önemlidir. Her ne kadar adına “gelin odası” denilmese de “başoda” gibi düzenlenen tavan süslemeleri, beşik sallayan gelin figürleri, yatak kullanımı ve çeyizin bu odada sergilenmesi gelin odalarının Türk konutunda rastlandığına ve yok sayılamayacağına işaretler.

Yapılan araştırmada Türkiye’de tarihi yapılarda yer alan ve gelin odası bulunan 28 adet müze incelenmiştir. Bu müzelerde gelin odalarının doğru aktarımının tespiti amacıyla belirlenen gelin odalarına ait unsurların varlığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda müzelerde gelin odalarının karyola, beşik ve dolap etrafında şekillendiği tespit edilmiştir. Gelin odalarının en önemli gerekliliklerinden tavan süslemelerinin ve gusülhanenin bu müzelerde yer bulamaması, bu kültürlerin unutulmasına sebep olacaktır. Bunlarla birlikte ocağa bu müzelerde çok az rastlanması, gelin odalarının tüm ihtiyaçlara cevap verme özelliğinin göz ardı edildiğini göstermektedir. Ocağın müzelerde rastlanmamasının nedeninin ocağın taşınabilen mobilyaların aksine yapıda hâlihazırda var olması gerekliliği olduğu düşünülmektedir. Konuttan sonra müzelerde de değişen ve dönüşen gelin odalarının bir sonraki adımda kaybolması olasıdır. Bu nedenle günümüz müzelerinin öncelikli amacının kültürün doğru aktarımı ile unutulmaya yüz tutmuş gelin odalarının varlığını sürdürmesini sağlamak olması önerilmektedir.

Kaynakça

- Arseven, Celal Esad (1975). *Sanat Ansiklopedisi, C.1*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Arslan, Hidayet (2014). “Boğaziçi’nde 18. Yüzyıldan Kalma Bir İstanbul Evinin Durumu Hakkında Sanat Tarihi Bağlamında Yeni Değerlendirmeler”. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 31(1): 97-117.
- Bozkurt, Nebi (1993). “Çadır”. *TDV İslam Ansiklopedisi, C.8*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 162-164.
- Bozkurt, Selvinaz Gülçin (2013). “19. yy’da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi”. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 62(2): 37-70.
- Çandarlı Şahin, Aslı (2016). “Türk Çadırı Üzerine”. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16: 25-39.
- Deveci, Abdurrahman (2017). “Türkmen Kültüründe Çadır”. *Journal of International Social Research*, 10(54): 433-452.

- Diyarbakirli, Nejat (1972). *Hun Sanatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Eldem, Sedad Hakkı (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: Pulhan Matbaası.
- Erden, Atilla (1978). “Batı Anadolu Türkmen Çadırları”. *Antropoloji*, 11: 73-82.
- Göğebakan, Yüksel (2015). “Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri”. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 1(1): 41-55.
- Halaç, Hicran Hanım ve Demir, İpek (2019). “Çavdarhisar'da Geçmişten Bir Gelenek; Çeyiz Olarak Hazırlanan Gelin Odası Tavanları”. *Milli Folklor*, 123: 150-165.
- Kazmaoğlu, Mine ve Tanyeli, Uğur (1979). “Anadolu Konut Mimarisinde Bölgesel Farklılıklar”. *Yapı Dergisi*, 33(13): 29-41.
- Köse, Abdullah (2005). “Türkiye’de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2): 1-34.
- Küçükerman, Önder ve Güner, Şemsi (1995). *Anadolu Mirasında Türk Evi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Ögel, Bahaeddin (1995). *Türk Mitolojisi, C.2*. Ankara: TTK Yayınları.
- Ögel, Bahaeddin (2010). *Türk Mitolojisi, C.1*. Ankara: TTK Yayınları.
- Radloff, Wilhelm (1956). *Sibirya'dan*. Çev. Ahmet Temir. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Tietze, Andreas (2016). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, C.2*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- URL-1: https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g298009-d4191373-i336589500-Kaymakamlar_Muze-Safranbolu.html (Erişim Tarihi: 24.04.2021).
- Yacan, Sibel (1995). *Türklerde Çadır*. İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı Yayınları.
- Yılmaz, Anıl ve Telci, Cahit (2010). “Türk Kültür Terminolojisinde Göç Kavramı Üzerine”. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 7(2): 14-33.

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar, makale konusunun belirlenerek makalenin genel kurgusunun oluşturulmasına ve yöntemin belirlenmesine; ikinci yazar ise gerekli analizlerin yapılması ve metnin oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

The following statements are made in the framework of “COPE–Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The authors have no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*

Author–Contributions Statement: *The first author is responsible for determining the subject of the article, forming the general structure of the article and determining the method; the second author contributed to the necessary analyzes and the creation of the text.*